

Betydningen av kompetanse for innkjøp av håndverkstjenester

Laget for

Lavenergiprogrammet

Ipsos MMI

September 2015

Innhold

1. Om prosjektet.....	1
Metode og respondenter	1
2. Betydning av kompetanse ved innkjøp av håndverkstjenester.....	3
Hvordan og til hvem stilles krav til kompetanse?	4
Kompetanse i energiambisiøse prosjekter	5
3. Behovet for et kompetansebevis for håndverkere.....	6
Det er vanskelig å vurdere kvalitet og kompetanse.....	6
Reaksjoner på ideen om et kompetansebevis	7
Spesifikke ønsker til utforming av kompetansebevis.....	9
4. Oppsummering av viktigste funn	11

1. Om prosjektet

Lavenergiprogrammet arbeider med utviklingen av en kompetanasetest som et tilbud til håndverkere som vil dokumentere sin kompetanse. Det finnes i dag ingen ordninger som gjør det mulig å dokumentere aktuelle yrkesgruppers kompetanse innen energieffektivisering og energiomlegging i byggenæringen.

Ipsos MMI har bistått Lavenergiprogrammet med å utarbeide et kunnskapsgrunnlag for arbeidet med en kompetanseordning. Undersøkelsen var todelt. Det ble gjennomført en kvantitativ survey i Ipsos MMI sitt web-panel som undersøkte behovet for en kompetanseordning blant private boligeiere som kjøper håndverkstjenester. Funnene fra denne kvantitative undersøkelsen er presentert i en egen rapport.

Denne rapporten tar for seg resultatene fra den kvalitative delen av studien, hvor vi har undersøkt hvordan profesjonelle byggherrer og entreprenører ser på en mulig ordning med et kompetansebevis. Undersøkelsen tar for seg følgende problemstillinger og spørsmål:

- På hvilken måte er kompetanse en del av å sikre gode bygg?
- Hvordan og til hvem stilles krav til kompetanse?
- Hva er utfordrende ved å skulle vurdere og etterspørre kompetanse?
- Hvordan er behovet for en sertifiseringsordning for håndverkere?
- Hva bør en kompetanseordning inneholde og hvem bør stå bak for å gi den legitimitet?

Metode og respondenter

Undersøkelsesdesignet har vært eksplorerende. Et slikt undersøkelsesopplegg benyttes ofte der man har lite kunnskap om problemstillingen fra før og vil arbeide systematisk for å tilnærme seg en problemstilling. I dette prosjektet har dette handlet om å finne ut hvem som er riktig adressat for spørsmålene og problemstillingene for undersøkelsen. Dybdeintervjuer som metode tillater at vi benytter nyervervet kunnskap inn i hver nye intervju samtale, samt benytter respondentene som rådgivere for hvilke personer i hvilke type virksomheter og stillinger vi bør intervjuer i neste steg.

Vi har tilnærmet oss problemstillingene ved først å intervjuer noen representanter fra byggherresiden. Vi valgte å sikre bredde og variasjon i hvem vi intervjuet. Det endelige utvalget består derfor av byggherrer av ulik størrelse og med ulik geografisk beliggenhet i Norge. Både private og offentlige aktører er representert. Representanter fra byggherrene har kunnet besvare det overordnede spørsmålet om betydningen av kompetanse for å sikre gode bygg. Disse har imidlertid stått lenger fra problemstillingen om hvordan man konkret stiller krav til kompetanse for håndverkere.

Intervjuobjektene pekte relativt raskt ut entreprenørene som hovedadressat for problemstillingene for undersøkelsen. Vi har derfor gjennomført intervjuer også i denne målgruppen. Også her har vi vektlagt bredde, og utvalget er sammensatt når det gjelder type stilling og ansvarsområde. Vi har intervjuet personer innen HR, innkjøp, samt prosjektledere og ledere for kvalitet/kompetanse og miljø- og energiområdet.

Undersøkelsen har et spesielt fokus på energikompetanse, ettersom dette vil være en viktig del av det kompetansebeviset Lavenergiprogrammet ønsker å innføre. Dette betyr at utvalget hovedsakelig består av byggherrer og entreprenører som har spesifikk kompetanse på og interesse for energiambisiøse byggeprosjekter, for eksempel innen passivhus og solcelleteknologi.

Det endelige datagrunnlaget består av ti dybdeintervjuer som er gjennomført på telefon og med en varighet på omtrent en time. I denne rapporten presenteres innsikt og funn fra de kvalitative dybdeintervjuene. Det siste kapittelet inneholder oppsummeringer og hovedfunn fra undersøkelsen.

2. Betydning av kompetanse ved innkjøp av håndverkstjenester

*Det er to hovedressurser som skal til for å lykkes, kapital og kompetanse. Det er ikke mangel på kapital, men på kompetanse.
Byggherre*

Hvordan sikre gode bygg? Dette var et viktig utgangspunkt for intervjusamtalene. Intervjuene handlet både om betydningen av kompetanse generelt, men hadde hovedvekt på *håndverkeres* kompetanse. Et overordnet inntrykk fra intervjuene er at kompetanse er noe «alle er opptatt av», men som få arbeider systematisk med. Én av entreprenørene i utvalget fortalte at de nylig startet arbeidet med å få oversikt over hvordan kompetanse etterspørres og på hvilket steg i prosessen dette blir gjort. Flere opplever at det mangler verktøy og standarder som gjør det lettere å styrke og kontrollere kompetanse hos de involverte i et byggeprosjekt, både i og utenfor egen virksomhet.

Problemstillingen er altså åpenbart relevant. For eksempel oppfatter byggherrene i utvalget at mange feil og mangler ved nye bygg skyldes for lavt kompetansenivå, både i prosjekterende og utførende ledd. Et annet eksempel er når entreprenørene beskriver en hverdag hvor det stilles større krav til bedre styring med kompetanse, både hos egne ansatte og innleide/underentreprenører, enn tidligere. Begge målgrupper beskriver at kunnskapsnivået varierer mye mellom leverandører og entreprenører, noe som hindrer effektivitet i byggeprosjektet, gjør samarbeid vanskeligere og fører til feil og mangler.

Respondentene beskriver grovt sett to mekanismer som skal sikre gode bygg. Det ene er god planlegging og prosjektering, som betyr at bygget og byggeprosessen «tenkes ut» og planlegges i detalj før byggefasen starter. For å sikre at bygget blir i henhold til prosjektering formulerer byggherre mer eller mindre spesifikke krav til entreprenør. Disse kan være kvalitative (for eksempel til funksjon) og kvantitative (for eksempel til ytelse på spesielle installasjoner eller løsninger), samt til materialer og annet. God og grundig prosjektering sees som en nøkkelfaktor for et godt resultat. De fleste oppfatter at dersom prosjekteringen er god nok og kravene godt nok spesifisert, skal håndverkeren kunne utføre jobben uten at man trenger å sikre en viss kompetanse direkte. Kompetansen til de utførende ivaretas altså indirekte gjennom prosjekteringsgrunnlaget.

Den andre garantisten for et godt sluttresultat er kontroll og ettersyn for å oppdage og utbedre feil og mangler. Vårt inntrykk er at det å kontrollere i etterkant blir langt høyere prioritert enn å sikre kompetansen i forkant av et byggeprosjekt. Én av årsakene til dette synes å være at etterkontroll oppleves mer håndfast og målbart enn å skulle gjøre kvalitative vurderinger av utdanning, kompetanse og erfaring ved valg av firma og håndverkspersonell.

I intervjusamtalene er det tydelig at vurderinger av kompetanse raskt kommer i konflikt med vurderinger rundt pris. Entreprenørene oppfatter at kompetanse ofte undervurderes sammenlignet med pris, og at pris som regel veier tyngst.

*Det er sjelden vi har rammevilkår til å velge noe annet enn det billigste.
Entreprenør*

Hvordan og til hvem stilles krav til kompetanse?

De fleste respondentene har som utgangspunkt at byggherre gjennom en anbudsforespørsel engasjerer en totalentreprenør som igjen knytter til seg underentreprenører til å utføre et byggeprosjekt. I en slik prosess stilles en rekke krav til kompetanse både i byggherres anbudsforespørsel og i kontrakten for oppdraget som inngås mellom byggherre og en totalentreprenør.

Vårt hovedinntrykk er at prosessen med å vurdere og velge leverandører i stor grad er fundert på tidligere kjennskap og erfaring. Virksomhetskompetanse synes å være underordnet personellkompetanse. Med andre ord er det hvilke *individuelle personer* som skal delta i prosjektet som sees på som viktig, ikke hvilken kompetanse eller erfaring firmaet som helhet har. Det er også svært vanlig å arbeide med de samme firmaene fra gang til gang, og erfaring eller «rykte» veier tungt.

Vi har et knippe aktører som vi ofte spør. Vi kjenner dem veldig godt. Ofte så godt at vi ser at den og den personen skal være på prosjektet. Det at vi kjenner enkeltpersoner er ekstremt viktig.

Byggherre

I forlengelsen av dette stiller byggherre krav til kompetanse for nøkkelpersoner som skal være en del av prosjektet. Oftest stilles det krav til prosjektleder, eksterne konsulenter på ulike fagområder, anleggs-/arbeidsleder og kalkulator. I noen få tilfeller stilles krav så langt ned som til BAS, men dette gjelder kun et par av selskapene vi har intervjuet.

Ingen, verken fra byggherre- eller entreprenørsiden, stiller individuelle krav til kompetanse for håndverkere. I noen spesielle tilfeller stilles imidlertid krav til at en viss andel av håndverkerne som skal arbeide på prosjektet har fagbrev. Vi utdyper dette mer på neste side. Det er også et eksempel i materialet på spesielle prosjekter hvor entreprenører med egne ansatte håndverkere fikk ekstrapoeng i tildelingskriteriene.

Alle vi har intervjuet uttrykker at det er svært viktig å sikre god kontinuitet og stabilitet blant de utførende, og at de samme håndverkerne følger hele byggeprosjektet og ikke byttes ut underveis. Det er imidlertid mye som tyder på at dette er svært vanskelig å ha kontroll over, og at det er mer regelen enn unntaket at personell byttes ut underveis. I visse tilfeller har byggherre sanksjoner for leverandører som ikke stiller til disposisjon den samme arbeidsstokken som de forpliktet seg til i kontrakt. I slike tilfeller kan byggherre holde tilbake en pengesum, eller føre strengere kontroller med at kvaliteten på arbeidet er i tråd med det som ble avtalt før byggestart. Vårt inntrykk er likevel at kompetansen til de utførende får lite oppmerksomhet både fra byggherre og entreprenør sin side.

I prosjekter hvor byggherre engasjerer en av de store og etablerte entreprenørene, som Veidekke, Skanska eller andre, føler byggherre seg trygg på at disse har den nødvendige kompetansen. Mange av de største entreprenørene har egne ansatte håndverkere, noe som gir en forsikring om en viss kvalitet. Det å ha egne ansatte oppfattes som en kvalitetsmarkør, fordi det skaper en forventning om mer omfattende og målrettet opplæring, oppdatert kunnskap, bedre kontroll mv.

Vi stiller ikke krav til håndverkerne direkte. Det med utførelse er entreprenørens ansvar. Det er ikke nødvendig når du jobber med de største entreprenørene. Da vet du at de følger opp på det.

Byggherre

Kompetanse i energiambisiøse prosjekter

Vårt inntrykk er at betydningen av kompetanse avhenger noe av type prosjekt. I *energiambisiøse prosjekter* vurderes erfaring og kompetanse som særlig avgjørende. Her mener respondentene det er vanligere å vekte kompetanse høyere enn pris i tildeling av oppdrag. Det er også vanligere å etterspørre dokumentasjon på erfaring og kompetanse.

I slike prosjekter hender det også at byggherre stiller krav til at håndverkere gjennomgår kurs og opplæring knyttet til det konkrete prosjektet. Alle byggherrene i utvalget har vært involvert i prosjekter som i så stor grad har vært «nybrottsarbeid» at få eller ingen blant entreprenørene, prosjekterende eller utførende har hatt den nødvendige kompetansen. Et par av respondentene beskriver spesielt vellykkede kompetansehevingstiltak i samarbeid med for eksempel SINTEF, hvor praktisk opplæring med modulbygging og kursvirksomhet har stått sentralt.

I disse tilfellene har kurs og kompetanseheving vært innlemmet i det totale budsjettet fra byggherres side, men vårt inntrykk er at slike opplæringstiltak oftest er noe entreprenøren selv tar initiativ til og tar kostnaden for, der de ser at dette er nødvendig for å gjøre en god nok jobb. Byggherrene på sin side oppfatter at entreprenører ofte tar på seg oppdrag de har for lite kompetanse på, eller ikke forstår kompleksiteten i.

I energiambisiøse prosjekter, der de involverte kanskje mangler den rette kompetansen og erfaringen, blir kontroll desto viktigere. Flere mener at det i disse prosjektene ofte er enklere å kontrollere kvalitet i etterkant, fremfor å sikre kompetanse i forkant, ettersom mye er målbart og etterprøvbart.

Vi får kontrollert tetthet på bygget i passivhus og kuldebroer som du måler med thermomåler. Det får du kontrollert enkelt og greit. Det gir absolutte tall som er etterprøvbare.

Entreprenør

I tillegg til målbarhet og etterprøvbarhet, for eksempel i passivhusprosjekter, oppfatter mange av respondentene at kvalitet ofte står mer i høysete i disse enn i mer tradisjonelle prosjekter. Et eksempel er en byggherre som mener energiambisiøse prosjekter øker bevissthetsnivået rundt kvalitet og «null-feil» for alle involverte i prosjektet.

I passivhusene har selv maleren levert høyere kvalitet. Det er litt psykologisk.

Entreprenør

3. Behovet for et kompetansebevis for håndverkere

I forrige kapittel skrev vi at det stilles få krav til håndverkeres kompetanse. Kvaliteten på det ferdige bygget ivaretas indirekte gjennom kravspesifikasjon og prosjekteringsgrunnlaget, samt gjennom kontroller underveis, men spesielt etter at bygget er ferdig. I dette kapitlet skriver vi om hvorvidt de spurte opplever et behov for et kompetansebevis for håndverkere, samt om konkrete innspill til en eventuell ordning med kompetansebevis.

Det er vanskelig å vurdere kvalitet og kompetanse

Både entreprenørene og byggherrene opplever at det er vanskelig å skulle vurdere kompetanse. Det er vanskelig å vite hva man kan og bør kreve av for eksempel dokumentasjon og sertifiseringer hos underentreprenører. Det kan gjelde både *hvor mange* som skal ha et visst kompetansenivå (for eksempel andel som bør ha fagbrev), *hvilken kompetanse* som er viktig i ulike typer prosjekter, hvordan man gjør om dette til *konkrete krav* i en anbudskonkurranse og hvordan bestiller *vurderer kompetansen* på en riktig og rettferdig måte som sikrer sunn og god konkurranse mellom tilbydere.

Det er mange spesielle fag hvor vi ikke vet hva vi skal etterspørre. Vi må spille ballen over til dem og spørre hva som er viktig for dette prosjektet. I teorien kan de svare hva de vil og vi kan godta det når vi ikke har god nok kompetanse om faget.

Entreprenør

Flere beskriver altså at manglende bestillerkompetanse er en stor utfordring. Respondentene i vårt utvalg synes det er særlig vanskelig å vurdere de tekniske fagene. Mange uttrykker at de har et mer kjent og fortrolig forhold til byggfagene, og at disse er lettere å vurdere når det gjelder kvalitet og kompetanse. Imidlertid er det også sånn at stadig mer komplekse bygg og flere myndighetskrav, gjør det uoversiktlig både for bestiller og utførerleddet å vite hva man kan og bør spørre etter og forsikre seg om.

Entreprenørene benytter en del eksisterende ordninger for å sikre kvalitet i leveransen. De fleste av disse er på firmanivå, som ISO-sertifiseringer og kvalitetssystemer som benyttes av de ulike underentreprenørene. På individnivå etterspørres gjerne CV og referanseliste på enkeltpersoner, som arbeids-/anleggsleder (eller tilsvarende) og BAS. Det samme gjelder sertifikater på spesielt utstyr til personell som skal utføre arbeidsoppgaver som krever dette.

Entreprenørene opplever det som utfordrende å følge opp og kontrollere den faktiske bruken av kvalitetssystemer. Ulike underleverandører har ulike systemer, som ikke nødvendigvis tilsvarer kvalitetssystemet hos totalentreprenøren. Det kan være vanskelig å følge opp om de gode kvalitetsrutinene som er beskrevet faktisk blir anvendt ute på byggeplass.

Systemene kan være så gode de vil, men om du ikke klarer å følge dem opp på byggeplassen er de ikke noe verdt.

Byggherre

Respondentene forteller om mange gode rutiner og prosesser for samarbeid og samhandling blant de involverte på ledernivå i prosjektene. Imidlertid er det vanskeligere å vite om den nødvendige kunnskapen og informasjonen formidles videre til de utførende på en god nok måte, og om dette etterleves på byggeplass. Flere er inne på at et kompetansebevis kan gi en viss forsikring om at håndverkeren har kunnskap og kompetanse som skal til for å ta riktige beslutninger om utførelse.

*Jo mindre entreprenører, jo mindre ressurser til å sette seg inn i alt han skal etterleve.
Entreprenør.*

Et annet viktig forhold ved det å skulle etterspørre kvalitetssystemer er den enkelte underleverandør sin evne til å implementere og følge opp rutiner og systemer. Utfordringen for mindre firmaer kan være at det er vanskeligere for disse å prioritere, implementere og ta innover seg tunge kvalitetssystemer og rutiner. Én entreprenør sier for eksempel at mange har «kontoret i baklomma», mangler administrative rutiner og setter av færre ressurser til kompetansehevende formål. Men også et større firma i vekst med systemene på plass kan vokse raskt og ansette eller engasjere nye ansatte uten å prioritere tilstrekkelig opplæring eller kontroll av kompetansen.

Reaksjoner på ideen om et kompetansebevis

*Det ville være en fordel å kunne sikre leverandørens kompetansenivå på en mest mulig objektiv måte.
Byggherre*

Responser og tilbakemeldingene på ideen om et kompetansebevis er noe ulik i de to respondentgruppene. Dette har mye å gjøre med nærhet til problemstillingen. Byggherrene understreker på sin side at de ikke har anledning til å stille krav til noen som ikke er en formell kontraktspart. Dette betyr at det ved totalentreprisekontrakter kun stilles krav til kompetansenivå hos totalentreprenør. Byggherrenes reaksjon er at det vil være en form for ansvarspulverisering av entreprenørenes rolle dersom byggherre stiller krav til kompetanse helt ned på utførernivå. Byggherrene peker altså raskt på entreprenørene som en naturlig etterspørre av kompetanse lenger ned i verdikjeden.

En annen hovedinnvending fra byggherrene er at en sertifiseringsordning ikke nødvendigvis gjør noe med et helt grunnleggende problem, nemlig at kompetansenivået er for lavt blant mange faggrupper, også blant håndverkerne. I tillegg nevner flere manglende kompetanse og språkkunnskaper hos utenlandske arbeidere som et stort problem. Overfor disse er det snarere avgjørende å komme opp på et nødvendig kompetansenivå heller enn å få et kompetansebevis. Dersom økte krav til kompetansebevis for håndverkere blir en realitet, vil det imidlertid kunne bety at flere leverandører satser på opplæring og kompetanseheving, for i det hele tatt fortsatt kunne være konkurransedyktige, og slik sett indirekte bidra til økt kompetansenivå.

Begge målgrupper opplever at for dårlig kompetanse er et reelt hinder for å oppnå gode nok bygg i dag. De fleste understreker at dette kan gjelde alle involverte i et prosjekt, fra arkitekt og prosjekterende til utførende. De fleste oppfatter at feil og mangler ved ferdige bygg ikke skyldes svikt kun ett sted, men like ofte kan spores tilbake til prosjekteringsfasen som til byggefasen.

I lys av dette er et kompetansebevis både ønsket og etterspurt, og da særlig av entreprenørene, som opplever at de har det største ansvaret og risikoen i et byggeprosjekt. Et kompetansebevis vil kunne gi økt trygghet i at personell hos leverandørene oppfyller et visst kompetansenivå. Imidlertid er en del opptatt av at en ordning med kompetansebevis ikke nødvendigvis gjør selve bestillerrollen enklere. Det er en reell utfordring at man ikke nødvendigvis vet hva slags kompetanse man skal etterspørre av ulike håndverksgrupper til ulike typer prosjekter. Respondentene er også svært opptatt av å stille krav til leverandører som er rimelige og ikke konkurransevridende. Slike tilbakemeldinger sier noe om at et kompetansebevis vil utløse behovet for økt veiledning i hvordan dette skal vurderes og anvendes i konkrete prosjekter.

Jeg tror det er en god idé for byggenæringa. Vi har et rufsete rykte. Det vil heve ryktet og kompetansen.

Entreprenør

Respondentene opplever at byggenæringen er gjenstand for omfattende kontroll, eksempelvis gjennom Plan- og bygningsloven og TEK. Mange mener eksisterende krav og regelverk er strengt nok og har mange nok krav til å sikre at bygging skjer korrekt, og er en garantist for kvalitet i sluttproduktet. Dermed spiller det mindre rolle for byggherre og entreprenør at håndverkeren har den rette kompetansen. Når entreprenørene likevel er positive til et kompetansebevis er det også fordi dette vil føre til økt vektlegging av kompetanse før byggeprosjektet påbegynnes. Dette vil også i sin tur muligens nedtone fokuset på kontroll og oppretting av feil i etterkant.

En del er opptatt av at flere og økte krav til kompetanse kan bidra til en økt profesjonalisering av bransjen. En del av de største byggherrene uttrykker at de ønsker en økt profesjonalisering av bransjen, til tross for at dette kan gjøre det vanskeligere for mindre aktører. Fra entreprenørenes side uttrykkes imidlertid bekymring dersom slike nye mekanismer for å stille krav til kompetanse gjør det vanskeligere å overleve som en liten aktør. Ettersom mange tillegger erfaring og personlig kjennskap betydelig vekt ønsker ikke respondentene at nye krav til kompetansebevis skal ekskludere aktører man har jobbet med tidligere og små aktører som ikke har ressurser og økonomi til å prioritere et kompetansebevis. Et kompetansebevis må altså gi en klar merverdi for de som skal etterspørre dette, og terskelen for å gjennomgå testen må være slik at også mindre aktører vil prioritere testen.

Spesifikke ønsker til utforming av kompetansebevis

Det er entreprenørene som har flest oppfatninger om hvordan et kompetansebevis bør utformes. En gjennomgående tilbakemelding fra byggherrene er at de ikke føler seg som rett adressat for å komme med konkrete ønsker for en slik ordning. Samtlige sier imidlertid at de vil foretrekke et individuelt kompetansebevis fremfor et som gjelder hele virksomheten.

Selv om bedriften har stampelet så koker sluttproduktet ned til personene som er involvert.
Entreprenør

Et kompetansebevis kan være knyttet til det enkelte håndverksfag, men også være mer temabasert, ettersom visse temaer er aktuelle for flere håndverksgrupper. En del ser for seg at håndverkeren kan ta ulike «moduler», og få et bevis som ved hjelp av en kode eller lignende angir hvilke moduler personen er sertifisert i. Som vi har utdypet mer i rapporten ellers er det slik at entreprenørene både vektlegger god grunnkompetanse og samtidig spesifikk kompetanse på spesielle oppgaver, installasjoner og prosesser for det enkelte prosjekt, for eksempel energikompetanse i passivhusprosjekter.

Respondentene synes det er vanskelig å konkretisere hvilke tema og type oppgaver et kompetansebevis bør omfatte. Alle nevner imidlertid automasjon og tekniske anlegg som et spesifikt problemområde hvor kompetansen per i dag er for lav. Mer konkret handler dette om integrasjon av funksjoner fra alle fagområder til ett styringssystem. Mange mener imidlertid problemet er at kompetansen i for liten grad finnes i bransjen, ikke at kompetansen ikke er godt nok dokumentert.

Automasjon er et bransjeproblem.
Byggherre

Like viktig som de konkrete arbeidsoppgavene er evnen til samarbeid og forståelse for andre fag, mener respondentene. Et kompetansebevis for en faggruppe bør derfor stille visse krav til kunnskap om hvordan arbeidsoppgaver man selv utfører henger sammen med det som gjøres før og etter. Mange av respondentene forteller at de utførende gjør feil og utfører arbeidet på en annen måte enn det er spesifisert i tegninger og prosjektbeskrivelse. Respondentene mener derfor at et kompetansebevis også bør legge vekt på å fremme forståelse for *bakgrunnen for kompetansekravene* og hvorfor ting skal gjøres slik eller sånn.

Når det gjelder det praktiske og administrative ved et kompetansebevis ønsker entreprenørene at dette helst sees i sammenheng med eksisterende ordninger. Én spør eksempelvis hvordan ordningen skal vurderes opp mot Europass, som gjør at kvalifikasjoner, kunnskaper og ferdigheter for utenlandsk arbeidskraft blir bedre forstått. For å oppnå bedre kontroll med at personell på byggeplass har den nødvendige kompetansen kunne sertifiseringen med fordel vises på ID-kortet som er påbudt å benytte.

Det er også et unisont ønske fra entreprenørene at det er byggherre som må «etablere en kultur» for å etterspørre kompetanse, også for håndverkere. Dette henger hovedsakelig sammen med at byggherre bestemmer den økonomiske rammen for et byggeprosjekt, og må ta høyde for at kompetanse koster. Mer konkret mener entreprenørene at byggherre må

inkludere krav til kompetansebevis i sin kravspesifikasjon, som entreprenøren formidler videre i sin anbudsforespørsel til underentreprenører. Byggherrene på sin side oppfatter som nevnt tidligere at det er totalentreprenør som må stille krav til, vurdere og kontrollere kunnskapsbevis hos sine leverandører. Dersom byggherrene skal endre sin praksis på dette området krever det, i følge en del respondenter, en kultur- og holdningsendring i miljøet, og at flere store aktører endrer og er omforent om en slik praksis.

Byggherrene må ta innover seg at det koster å bygge med mer kompetanse. Det er de som setter prisen for hva de er villige til å betale for bygget. Per i dag går det mye på pris og lite på kompetanse i bransjen.

Entreprenør

Flere kan med legitimitet stå bak en ordning med kompetansebevis. Respondentene er enig om at det må være et myndighetsorgan som står bak ordningen. Et alternativ er at bransjeorganisasjoner, som Byggenæringens Landsforening, står bak ordningen.

4. Oppsummering av hovedpunkter

Under oppsummerer vi hovedpunkter fra intervjuene:

- Virksomhetene som inngår i utvalget stiller få eller ingen direkte krav til håndverkeres kompetanse i tildeling av kontrakter for byggeprosjekter. I enkelte prosjekter stilles det krav til at en viss andel av involverte håndverkere har fagbrev. Tildeling av oppdrag og vurdering av tilbydere gjøres i stor grad på bakgrunn av kjennskap til konkrete personer og tidligere erfaringer.
- Håndverkernes kompetanse sikres indirekte gjennom prosjekteringsgrunnlaget, samt ved etterkontroller av det utførte arbeidet.
- En viktig årsak til manglende krav til kompetanse er at det er vanskelig å vurdere innholdet i og betydningen av ulike utdanninger, sertifiseringer og kurs. Mange er opptatt av å stille krav som er rimelige og ikke ekskluderer mindre firmaer som kanskje ikke har de samme ressursene til å dokumentere sin kompetanse som de større aktørene. De fleste vi har intervjuet opplever at det er begrensninger i deres forståelse for enkelte fagområder, noe som gjør at bestillerrollen kan være vanskelig.
- Entreprenørene er positive til innføring av et kompetansebevis. En slik ordning vil bidra til økt trygghet ved innkjøp av håndverkstjenester og i sin tur kunne føre til bedre bygg.
- Et kompetansebevis bør gjelde den enkelte håndverker, ikke firmaet som helhet. De spurte ønsker at et eventuelt kurs som leder til et kompetansebevis ikke bare tester praktiske ferdigheter, men også forståelse for hvorfor man skal utføre et stykke arbeid på visse måter. Dette gjelder særlig på energiområdet.
- Mange ønsker er at et kompetansebevis dekker automasjonsområdet, ettersom dette sees på som et særskilt problemområde.
- Byggherrene oppfatter ikke at det er dem som skal stille krav til kompetanse til håndverkere. Dersom man likevel skal gjøre dette må det innebære at flere store aktører omforenes om å endre praksis.
- Entreprenørene på sin side mener at det er byggherre som må stå som den som etterspør kompetansebeviset. Dette er særlig fordi byggherre bestemmer økonomisk ramme for byggeprosjektet, og må være den som tar høyde for at økt kvalitet og kompetanse også koster mer.